

EEN TIJGERMUG IN LEIDERDORP

Een paar muggenbulten is natuurlijk niet zo erg, maar soms zijn er zo veel muggen dat we van een plaag spreken. Dan kan het gevaarlijk worden. Muggen kunnen namelijk ook nare ziektes overbrengen, zoals malaria. Mensen met malaria krijgen hoofdpijn, spierpijn, koorts en diarree. Soms raken ze zo uitgeput dat ze eraan doodgaan. Het vervelende is dat je de ziekte jaren later opnieuw kan krijgen zonder geprikt te worden. De ziektemakende stof zit dan nog in je lichaam. Die wordt ineens weer actief.

Malaria is vooral een probleem in tropische landen. Toch moeten we in Nederland ook oppassen. Het klimaat verandert. Het regent vaker en het wordt steeds warmer. Dat vinden muggen heerlijk. Laatste is er in Leiderdorp een Aziatische tijgermug ontdekt. Als die jou prikt, kun je knokkelkoorts krijgen. Dan heb je koude rillingen, koorts en stekende hoofdpijn.

Gelukkig kunnen we ons nu goed beschermen tegen ziektes als malaria en knokkelkoorts. Dat doe je door je te laten inenten. Je haalt dan een prik bij de dokter. Maar dat kon vroeger nog niet. Toen waren muggenplagen echte rampen.

Vooraf in Overijssel en Noord-Holland was het ramppaalig. Soms stierven er wel honderden mensen tegelijk aan malaria. Waarom kwamen er in Nederland eigenlijk zo veel muggenplagen voor?

Dat heeft ermee te maken dat het hier heel nat was. Nederland was een land vol meren en rivieren. In het midden lag de Zuiderzee. Die zorgde voor veel overstromingen. Dat leverde nog meer poelen en plassen op. Muggen zijn dol op stilstaand water. Ze

planten zich snel voort in een natte omgeving. Voor je het weet heb je een hele zwerm muggen en een plaag. Vandaar dat malaria ook wel 'moerskoorts' werd genoemd.

ZEEUWSE KOORTS

Een andere bijnaam was 'de Zeeuwse koorts'. Dat was een verwijzing naar Zeeland, waar duizenden Engelse soldaten in 1809 tegelijk ziek werden. Zij waren daar om tegen de Fransen te vechten. Ze wilden de Nederlanders helpen. Dat mislukte totaal. Vierduizend soldaten gingen dood. Niet vanwege de oorlog, maar door malaria.

Lange tijd wist men niet wat de oorzaak was. De meeste mensen dachten dat het een straf van God was. In de Bijbel stond dat God de mensen in het oude Egypte met tien plagen had gestraft. Dit was ook zo'n plaag, dachten ze. De Nederlanders gingen bidden en hoopten dat het niet meer zou gebeuren.

Maar hidden losto niets op. De Franse arts Alphonse Laveran ontdekte uiteindelijk dat muggen de boosdoeners waren. Toen trok men ten strijde tegen de mug. Er werden zelfs 'malariabrigades' opgericht om de stekende diertjes uit te roeien. Mannen in beschermende pakken trokken door de straten met spuitlangen. Ze spooten stalen, huizen en kerken onder met een gifige stof. Daar gingen de muggen dood van. Deze methode was wel erg duur. Het stonk ook verschrikkelijk. Daarom kregen burgers voorlichting hoe ze zich zelf konden beschermen. Overal hingen reclameposters met de tekst: Vernietig muggen!

Die acties hebben zo goed geholpen dat Nederland nu een malariavrij land is. Dat is natuurlijk goed nieuws. Wel jammer dat de muggenbult nog niet is uitgeroeid.

We staan er eigenlijk nooit bij stil hoeveel aardappelen we met zijn allen eten. En dat we gewoon naar de supermarkt (of de snackbar) kunnen lopen als we honger hebben. Er zijn ook landen waar dat anders is. Denk maar eens aan Jemen, Soedan of Somalië. Daar is niet genoeg te eten en kinderen sterven er van de honger. Maar wist je dat er in Nederland ook een hongersnood is geweest? En dat dat kwam door een aardappelziekte?

RARE PLANT

Je zou denken dat de aardappel typisch Nederlands is. We eten immers volop stampot en gebakken aardappelen. Toch was hier vroeger geen aardappel te vinden. De aardappelplant groeide alleen in Zuid-Amerika. Zo'n vijfhonderd jaar geleden namen Spaanse ontdekkingsreizigers deze mee naar Europa.

De Nederlanders vonden het eerst maar een rare plant. Ze waren bang om er ziek van te worden. Maar ze ontdekten ook dat aardappelen lekker en gezond waren. Toen gingen de Nederlanders ineens overal aardappels verbouwen. Het werd zelfs hun favoriete kostje: ze aten ze elke dag.

RAMPZALIGE PLANT

In 1845 brak de aardappelziekte in Europa uit. Een schimmel zorgde ervoor dat alle oogsten mislukten. De ramp was het grootst in Ierland. Meer dan een miljoen Ieren kwamen om van de honger.

Wie nog wat spaargeld had, ging weg. De rijken vertrokken met een boot vanuit Ierland naar Canada of Amerika. Sommigen reisden zelfs helemaal naar Zuid-Amerika of Australië. De tocht ernaartoe was lang en zwaar. Aan boord was binnen weinig frisse lucht en niet veel te eten en te drinken. Als ze aankwamen moesten de vluchtelingen eerst een tijd in isolatie. Dat was om te voorkomen dat ze ziektes verspreiden. In hun nieuwe thuisland gingen ze aan het werk. Niet iedereen was even blij met de vluchtelingen. Ze waren arm en hoorden er niet echt bij.

RAMP OP RAMP OP RAMP

De aardappelziekte kwam ook in Nederland voor. En ook hier was het een ramp. Er was tegelijkertijd een muisenplaag, en dat maakte alles nog erger. De muizen vreten alle tarwe op en dus was er een tekort aan brood. Het was bovendien ijskoud. De strenge winter zorgde voor nog meer armoede en ellende.

In de steden kregen steeds meer mensen honger. Ze wisten zich geen raad meer. In Delft vielen woedende burgers een koopman aan. Hoe kon hij zo veel food voor een paar aardappelen vragen? Bone mannen plunderden aan de kust een schip met aardappelen. Dat schip was op weg naar Engeland, maar de mannen vonden dat het eten in Nederland moest blijven. Vervolgens trok de hele stoet naar het huis van de burgemeester. Ze gooiden de ramen in en gingen er met zijn geld vandoor.

In Friesland was het al net zo erg. In Leeuwarden trokken hongerige burgers door de winkelstraten. Ze rooiden de bakkers leeg. Het stadsbestuur stuurde er soldaten op af, die schoten met geweren. Er vielen zes doden. De dagen erna was het verboden om met groepen op straat te komen. Verder mocht je 's avonds niet meer naar buiten. Zo hoopte de burgemeester de rust te herstellen.

Margot Westermann – alias Solomoos – maakt kleurrijke, verhalende non-fictie die je laat glimlachen én aan het denken zet. Als illustrator en vormgever zoekt ze naar schoonheid in informatie. Alles begint bij haar met inkt op papier – en eindigt in boeken die ingewikkelde of bijzondere onderwerpen helder en verrassend maken. Bekende titels zijn onder meer *De zweetvoetenman* (genomineerd voor de Wouter-tje Pieterse Prijs en gekozen tot een van de Best Verzorgde Boeken), *Briljante planten* en *Dit was de plastic tijd*.

solomoos.nl

9+

GEBONDEN, FULL COLOUR

ca. 128 pag. 20,4 x 26,3 cm

SEPTEMBER 2025

€ 21,99

De boom die alles zag

Lotte Jensen

illustraties en vormgeving

Margot Westermann

isbn 978 90 206 2931 6

nur 210

bisac JNF051160

thema 5AK / YXZE

USP

→ Uniek onderwerp: de rampen in Nederland

→ Door professor en succesvolle auteur Lotte Jensen

→ Prachtige illustraties en vormgeving

→ Interessant voor jong en oud

PR

→ Perspresentatie

→ Interviews in de media

→ Leesexemplaren beschikbaar

→ Gratis lesbrief beschikbaar

→ Online promotiecampagne

→ Promotiemateriaal beschikbaar

→ Samenwerking met influencers

→ Groot en kleurrijk non-fictieboek

Uniek boek over de rampen uit de Nederlandse geschiedenis

Wist je dat er een keer een schip in Leiden is ontploft? Huizen en mensen vlogen de lucht in. En heb je ooit van de aardappelziekte gehoord? Of van de treinramp bij Harmelen? Wist je dat er duizenden soldaten stierven door de Zeeuwse koorts? In de Nederlandse geschiedenis wemelt het van de rampen, groot en klein, bekend en onbekend.

Rampen zijn nare gebeurtenissen, maar ook erg interessant. Er ontstaan heldendaden, reddingsacties en inzamelacties, en achteraf worden er vaak mooie liedjes en boeken over geschreven.

In *De boom die alles zag* duikt Lotte Jensen in de rampengeschiedenis van Nederland, met alle spannende, verdrietige en mooie verhalen die daarbij horen. Interessant voor jong en oud! Margot Westermann zorgde voor prachtige illustraties en vormgeving.

Lotte Jensen werkt als hoogleraar Nederlandse literatuur- en cultuurgeschiedenis aan de Radboud Universiteit Nijmegen. Ze doet onderzoek naar rampen in de geschiedenis en de manier waarop mensen erop reageren. Voor volwassenen schrijft ze boeken over historische onderwerpen, zoals Nederlandse helden, Napoleon en watersnoodrampen. *De boom die alles zag* is haar eerste kinderboek.

lottejensen.nl